

מראה שחורה- צפייה ביקורתית

מטרה: בחינת התרבות בה אנו חיים כיום- באיזה אופן הטכנולוגיה והכלים הטכניים מעצבים את מי שאנחנו

את שלושת הפרקים ניתן להשיג ב VOD או מרשת האינטרנט.

הקדמה: "מראה שחורה" הוא הכינוי להשתקפות שאנו רואים בצגים מכובים (של מחשב, טלוויזיה, איפון וכו'). הסדרה נעשתה ע"י צ'ארלי ברוקר, כותב ומבקר טלוויזיה בריטי, ומטרתה מצוי בשמה- לתת לכולנו מראה על חיינו בעידן הטכנולוגי, ובאיזה אופן ובאיזו מהירות הטכנולוגיה משפיעה על החברה שלנו כמו גם על הרבדים הכי אישיים בחיינו של האדם. הסדרה מורכבת משלושה פרקים שאין בניהם שום קשר עלילתי וואו דמויות שחוזרות על עצמן, הקשר הוא קשר של רעיון.

הפרקים מכילים ביקורת חריפה על המציאות וכוללים אלימות ומיניות בתדירות מסוימת, לכן חשוב מאוד שלפני שאתם מראים את הסדרה לחניכים, צפו בה בעצמכם והחליטו למי אתם רוצים לייעד את הפעילות. אף על פי שכל הסדרה מצויינת אנו ממליצים בעיקר על הפרק השני והפעילות המובאת פה לפניכם היא פעילות עיבוד לפרק השני.

שימו לב: הפעילות מכילה מגוון של רעיונות, עליכם לבחור ולהתאים לחניכים שלכם את המתודות והקטעים שיהיו הכי רלבנטיים, מעמיקים אך בלי ליצור עומס.

לפני הצפייה:

ניתן לכוון את החניכים וכבר לפני הצפייה בפרק לראות מקבץ של "אייטמים" מהתרבות הפופולרית, לשאול את החניכים האם הם מזדהים? האם אלו תוכניות שהם רואים? האם הם חשבו אי פעם איך זה משפיע על חברים שלהם? עליהם עצמם?

לפני תחילת הצפייה ניתן לומר: אנו עומדים לצפות בפרק השני של "מראה שחורה", סדרה מבית היוצר של צ'ארלי ברוקר. למרות שזה הפרק השני, לא הפסדתם כלום והפרק הראשון לא קשור בכלל, בהתחלה לא כל כך מבינים מה קורה, זה בסדר! תישארו מרוכזים ועד הסוף ודאי תבינו הכל. לסדרה קוראים "מראה שחורה" תוך כדי הצפייה חישבו- האם מה שניראה עכשיו, שמתרחש בעולם לא אמיתי, יש מה לשקף לעולם שלנו? האם יש קשר בכלל בין מה שניראה או שמתואר פה עולם אחר, האם המציאות עתידנית או עכשווית?

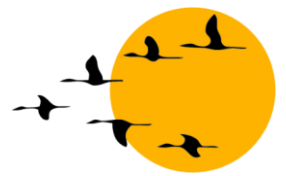
צפייה מהנה

אחרי הצפייה:

ישר אחרי הצפייה לפני שאומרים שמתחילים לנתח ביחד מחלקים לחניכים תמונות של מראה (או חתיכת נייר טיוטה) ומבקשים מהם לצייר דבר אחד שהשתקף להם מתוך הפרק על החיים האמיתיים (יכול להיות בחברה באופן כללי, בבית הספר, בקיבוץ או בחיים האישיים שלהם) אם צריך הסבר נוסף אפשר להסביר: ראינו עכשיו פרק בסדרה שהציג עולם לא אמיתי, עוד לפני שננתח בצורה משותפת אני רוצה שכל אחד יחשוב על דבר שהעולם הזה דומה לעולם שלנו. מי שלא רוצה לצייר יכול גם לרשום. (במידה ומתכווננים מראש ניתן גם להביא עיתונים ודבק ולבדק מהם להכין קולאז').

תוך כדי שהחניכים משתפים במה שהם ציירו מפתחים שיחה חופשית על התחושות שעולות מתוך הצפייה.

ביקורת חברתית: מומלץ להתחיל בביקורת חברתית- תמיד להתחיל בבירור האם הביקורת הזו בכלל רלבנטית ולהמשיך בניחות משותף של ההשפעה של הטכנולוגיה על החברה שלנו- תוך כדי השוואות ישירות: מה תוכניות הריאלטי מייצרות בנו? מה הפייסבוק? חשוב להציג תמונה מורכבת, פייסבוק גם היה כלי המרכזי במחיאות השונות.

ביקורת אישית: אחרי שמבקרים את החברה חשוב לעמת את החניכים עם המקום שלהם בתוך זה, האם יש מישהו שלא מושפע? האם אפשר בכלל? יכול להיות שגם אנחנו נמצאים תחת מנגנון של שליטה? מה אפשר לעשות מול זה? האם אנחנו בכלל רוצים "להשתחרר"?

במהלך העיבוד אפשר להקרין קטעים מיו טיוב ולהשוות את המציאות הטלוויזיונית עם מה שראינו. מומלץ מאוד הקטע מ"אקס פקטור" מכיוון שהוא מרגש, אבל פתאום עולות שאלות לגבי מידת הקיטש שבו. (חשוב לא להתחיל עם זה כי זה עלול לסיים את השיחה)

נקודות מרכזיות להתייחסות:

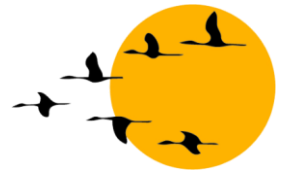
- הסרט נפתח בזה שבינג מוקף במסכים, מזדהים עם ההרגשה? אילו מסכים קיימים בחיים שלכם?
- הפרק מציג מערכת של שליטה? אם כן מה הם הדרכים בהם ה"מערכת" שולטת בפרטים שבה? האם אנשים מוכרחים לקחת חלק? איזה מרכיב תופש ה"פורנו" בתוך המערכת הזו? האם גם במציאות קיימות מערכות כאלה של שליטה (ניתן להרחיב באמצעות הקטע על שלוש רמות הדיכוי)
- אילו מסרים המערכת לא מפסיקה להעביר לאנשים? למה? באילו אמצעים היא עושה את זה? האם זה עובד? למרות העולם הכל כך מוגבל המערכת כל הזמן עושה עבודה על התודעה של האנשים, להיות שמן זה רע- משחקו תוכניות השמנים- זה מאוד משפיע על השכן של בינג. "בואו לעשות חיים..." הפורנו משדר כיף וריגוש, למרות שפתאום אנחנו מבינים שהבנות שם לא בהכרח רוצות להיות שם, אולי הן בכלל רצו להיות זמרות? היכולת של כל אחד לעצב בעצמו- אבל רק את איך שהכפיל שלו נראה.
- ניתן לסקור את הסרט סביב הסמלים שבו: התפוח מהמכונה- מסמל חוסר אותנטיות משקה הציות מסמל את הכניעה של האנשים בפני המערכת שלושת השופטים מנהלי ערוצים האם הם שונים? יש הבדל בניהם? הקהל הוירטואלי מזכיר קצת את שיטת ה SMS בתוכניות השונות- הקהל הוא ביחד או לחוד? הקרידטים- מה הם בעולם האמיתי? כסף? תעודות?
- מה היה התפקיד של הג'ינג'י? האם הוא חלק מהבעיה? אתם מכירים אנשים כאלה? מה הוא מקומו של העומד מהצד? האם היה אפשר לצפות ממנו ליותר מזה?
- למה שבינג ימסור את כל הקרידטים שלו בשביל מישהי שהוא מכיר רק כמה דקות?
- מה דעתכם על סוף הסרט? בינג הצליח במשימה שלו? הוא הרי לא שתה ממשקה ה"ציות" למה, בכל זאת, הוא הסכים להשתתף בתוכניות הערוץ? האם הוא ויתר על עקרונותיו?

לסיכום:

הפיתוח הטכנולוגי הוא עובדה קיימת וכמעט בלתי הפיכה. חשוב להבין שהשינוי החומרי לעולם מייצר גם שינוי בתודעה שלנו, עכשיו רק נשארת השאלה איך נהיה מעוניינים לתפקד בתוך המערכת הזו? האם נרצה לתת לכל בעל ערוץ לעשות מה שהוא רוצה עם המחשבות שלנו? או שננסה לשמור על העצמיות שלנו ולחפש את האותנטיות בעולם למזלנו יש לנו אחד את השני, אפשר לשקף אחד לשני, ולהיעזר אחד, אם נשאל את השאלות אולי לא נמצא תשובות פשוטות אבל זו הדרך היחידה להגיע אליהן.

תקציר הפרק (זהירות! מכיל ספויילרים)

הפרק הוא כבר ביקורת בוטה וחדה יותר על תרבות הריאליטי והשפעתה על הנפש האנושית. תארו לעצמכם עולם אוטופי ומושלם הפועל אך ורק על ידי אנרגיה ירוקה. את האנרגיה מפיקים מאות ואלפי בני אדם בעודם ישובים על אופני ספינינג ומפיקים אנרגיה. כדי למנוע התמרדות או התנגדות מסממים את מוחם של הרוכבים בהסחות דעת של תוכניות זולות, אפליקציות ושופינג

לדמויות וירטואליות. כל מאמץ על האופניים מקנה לרוכבים נקודות בצד המסך, כמו בעולם משחקי המחשב, איתן הם רוכשים בידור, אוכל, משחת שיניים ולמעשה מתקיימים. הדרך היחידה להינצל מגורל של השתעבדות הוא על ידי השתתפות בתחרות ריאליטי של כשרונות שנראית כמו היפר גרסה של כוכב נולד, ה-X פקטור ואמריקן איידול. רופרט אוורט, אחד מ"השופטים" בתוכנית, סיפר כי דמותו היא מחווה אישית לסיימון קאוול. האמירה הסאטירית על עולם הריאליטי מגיעה דווקא מבינג, הגיבור הראשי, שמגיע עד לפריים טיים כדי לצעוק שהמלך עירום, ולחשוף את ערוותה של המערכת רק כדי להפוך ללהיט ויראלי ולקבל תוכנית משלו, כחלק מהמטריקס עצמו.

שלושת רמות הדיכוי (מומלץ לקרוא כמדריכים, אפשר לקרוא ביחד עם קבוצות חזקות)

דיכוי מסוג ראשון, פרימיטיבי, מתבטא בהפעלה של כח גס (אליים, כפייתי), כדי להפעיל את האחר בניגוד לתודעה ולאינטרסים שלו. נגד דיכוי זה אפשר להתקומם במידה כזו או אחרת של הצלחה.

אפשר לפחות לקוות להשתחרר ממנו. בדיכוי מסוג זה, מדוכא המדכא יותר ממי שהוא מדכא. המדכא פועל מתוך חולשה ובשום אופן לא מתוך חוזק.

הדיכוי מסוג שני הוא דיכוי אידיאולוגי, שבו המדכא מפעיל מניפולציות המתפעלות את המדוכא להזדהות עם המדכא, כלומר עם הערכים שלו והאינטרסים שלו. הזדהות זו משמשת אלמנט חשוב במערכת טשטוש תודעת הדיכוי שלו. מערכת המנמיכה את קומתו בין היתר הודות לפעילותו שלו. פעילות זו נשאבת למגמות השוררות במערכת, מחזקת ומשכללת את הסדר הקיים ומרכיבה את גבולותיו. כאלה הם ביטויים אידיאולוגיים כמו לאומיות או יוזמה חופשית.

נגד הדיכוי האידיאולוגי אפשר לקוות להפעיל (כמו מרקס בזמנו), ביקורת אידיאולוגית (יצירת מודעות) ולקומם את המדוכאים על מדכאיהם.

רמת דיכוי זו, השניה, עוברת מהרובד הפרטי לרובד מעמדי או קבוצתי, והיא יעילה בהרבה מהרמה הראשונה של הדיכוי משום שבה לא הגוף הוא השדה העיקרי להתערבות המניפולטיבית של המדכא. בהתאמה לכך נמצא גם השחרור מהדיכוי שברמה השניה בעייתי יותר.

דיכוי מסוג שלישי הוא דיכוי המצליח לגרום למדוכא לקבלו מתוך התמסרות והפנמה. בדיכוי זה מתמוסס הניכור שהדיכוי מפיך, במרכזו עומדת הטרנספורמציה של מבנה הנפש של המדוכא עד כדי כך, שלעולם הוא לא יוכל וגם לא ירצה למרוד במערכת. כאן מדובר בהנחלה של תשוקות חדשות, בחלוקה של צרכים, מחלות, רעלים (תרופות) ורעלי נגד, בייצורו של עולם סימבולי חדש המסתכם ביצירתו של אדם חדש, שבעיקרון לא יוכל לרצות ולהפך למשוחרר.

במובלע אפשר להבין את התנועה ההסטורית כולה כמובילה לגרסה חדישה של מעמד הר סיני, שאת קולותיו אנו רואים בהיחשפנו למכירות של תחתונים במבצע, לקלטות וידיאו המציגות את המיסטיקה בכריכה אחת עם פורנוגרפיה בצבעים לוהטים ומוסיקה מתאימה, וכיוצא באלה.

- אילו רמות דיכוי אנו רואים בסרט? במה זה בא לידי ביטוי? למעשה כולן קיימות ואפשר גם לפרוט את המקומות בהן הן קיימות, אך הבולטת מכולן היא הרמה השלישית
- למה מערכת ששולטת בצורה כל כך טוטלית בחייהם הפיזיים של הפרטים, עדיין משקיעה כל כך הרבה אנרגיה לדכא גם את תודעתם? אולי זה מונע מהם למרוד, אולי זה השמן שגורם לכל התהליך להעשות באופן חלק
- האם בחיינו פועלות עלינו רמות דיכוי שונות? אם כן כניראה שרק השלישית
- למה יש ברמה השלישית סכנה כה גדולה? כי המדוכא אפילו לא מבין שהוא מדוכא, מה שמקשה עליו מאוד להשתחרר

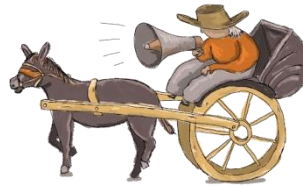

שלושת רמות הדיכוי בציוריו של תומר זית (ע"פ רעיון של תום נבון):

רמת דיכוי ראשונה- דיכוי פרימיטיבי, פיזי, אלים.

רמת דיכוי שנייה- דיכוי אידיאולוגי, המדכא גורם למדוכא להזדהות עם מטרותיו וערכיו.

רמת דיכוי שלישית-המדוכא אינו יודע שהוא מדוכא. הוא אינו רוצה להשתחרר מהדיכוי משום שהוא מספק לו תשוקות וצרכים חדשים שהופכים חלק בלתי נפרד מזהותו של המדוכא.

לינקים

טריילר: <http://www.youtube.com/watch?v=NZ6ivDfA5DY>

ביקורת בעכבר העיר

http://www.mouse.co.il/CM.television_articles_item,789,209,67486,.aspx

אקס פקטור האודישן של עמנואל (לא חייבים לראות את הכל, אפשר עד הדקה השניה ולקפוץ

לסוף) <http://www.youtube.com/watch?v=e3XPdIYyv0E>

הישרדות VIP פרומו <http://www.youtube.com/watch?v=SfBMC9X4n5A>

עזרים

תמונה של מראה

